

Криворізького національного університету : зб. наук. Праць. 2016. Вип. 15. С. 113–124.

2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підруч. [для студ. філол. фак. вуз.] Київ : Либідь, 1993. 368 с.

3. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2010. 380 с.

4. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови. Теоретико-прикладний аспект. Masarykova univerzita. Brno. 2013. 225 с.

5. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів : у 14 томах. Том 11. Листи. 1876–1896. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 598 с.

6. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: у 14 томах. Том 12. Листи. 1876–1896. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 606 с.

7. Шиць А. А. Нечленовані речення в граматичній системі сучасної української мови : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Луцьк, 2015. 224 с.

8. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підруч.]. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-9>

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЧАС» НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЕПОСУ «ЗЛАТО СОНЦЯ, СИНЬ ВОДИ» НАТАЛІЇ ДЕВ'ЯТКО

Саїк А. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри філології та мовної комунікації

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

м. Дніпро, Україна

Одним з ключових концептів збірки «Злато Сонця, синь Води» Наталії Дев'ятко є концепт «час», який «охоплює не лише номінації часових відтінків, пір року (століття, рік, місяць та ін.), а й лексеми-орієнтири із семантичним компонентом час (назви явищ природи із конкретною часовою віднесеністю: сонце, сніг, номінанти предметів, речей, що є фіксаторами плину часу (годинник); лек семи, семантична структура яких об'єднує семи «час» і відлік стосовно теперішнього

моменту (учора, сьогодні, завтра, досі, минуле, майбутнє); мовні маркери віку людини та певних часових етапів її життя (юний, зрілий, літній, старий, молодість, юність і т. ін.), а також яскраво конотовані індивідуально-авторські реалізатори темпоральної семантики» [3, с. 12].

Проведене дослідження засвідчує, що концепт «час» у збірці є інтегративним уявленням темпоральності, що ґрунтується на асоціаціях і фоновій площині – історії. Ця категорія виражена граматичними, словотвірними, лексичними, образними засобами.

Осмислюючи різні типи часових моделей, Наталія Дев'ятко через свідомість головних героїв творить індивідуальний час, який перетікає з одного спогаду в інший і ґрунтується на синтезі астрономічного, біологічного, історичного часів, що й формують цілісну картину роману.

Легендарний час, коли сам світ був іншим, юним, коли жили пращури та культурні герої, боги та чудовиська. У Прачасі відбуваються дії «Птаха з барвистими крилами», триптиху «Україно моя», «Колискової для сонця», «Духу ріки» (хоч там має місце зміщення хронотопу по всіх трьох рівнях), «Сонця золотого стяги полум'яні», «Порожняви», частково «Загубленої пам'яті», «Слова чарівничого» та «Прадавнього степу»; у низці випадків ідеться не лише про особливий час (власне, події поза часом), а й про особливе місце (потойбіччя) [2, с. 21–22].

В історичному часі відбуваються події зачину (доба Київської Русі), частково триптиху, частково – «Загубленої пам'яті», а загалом – всюди, де присутні апеляції до історичних подій.

У цьому Часі одним із центральних образів – історичних міфологем збірки «Злато Сонця, синь Води» – є постать Володимира Великого і пов'язаного із ним хрещення Київської Русі. Воно виявилось більш радикальним та дієвим. Сутність його полягала, виходячи з інтерпретації авторки, у заміні купи різних божків на Ісуса Христа. Водночас закладалася відповідна паралель: що на небі, то й на землі; земним аналогом небесного царя Ісуса мав виступати сам князь Володимир. Одна віра і один князь.

Те ж саме можна сказати і про міфологію. Вона, як і її оберігач, є частинами різного часу і простору. Тим не менш, вони маючи тисячолітню історію, вони зв'язують усі фундаментальні сторінки нашої історії і знову з'являються сьогодні, у новому образі.

Головною характеристикою психологічного часу є існування його як часової перспективи, де минуле представлено пам'яттю головного героя. Суб'єктивна оцінка часу ґрунтується насамперед на емоціях, почуттях, тому час у збірці «Злато Сонця, синь Води» не має застиглої форми, він увесь час перетікає з одного спогаду до іншого. Ключовим вербалізатором аналізованого концепту є однойменна лексема «час».

Сучасні епізоди чергуються зі спогадами героїв, що переносять його в різні часові площини: дитинство, юнацтво, зрілий вік, старість.

Наталія Дев'ятко трактує це питання по-своєму. Вона починає історію ще із періоду князювання Володимира і у середовищі історичних подій, що мали тоді місце: «Жив тоді на Русі Володимир < ... >. Мріяв він про те, щоб усі голови перед ним схиляли, як перед божеством, бажав влади і над людськими життями, і над серцями, і над минулим, і над майбутнім, і над людською пам'яттю» [1, с. 4].

Це призвело до того, що «... Забулася та провина, звичай зверхнього ставлення до молоді на всі віки залишився» [1, с. 4]; волхви, яким долею було призначено «боронити життя і народи вести, від безумства і сірості оберігаючи» [1, с. 4] мали або підкоритися або «знищені будуть і навіть пам'ять про них на землі не залишиться» [1, с. 5]. Десять із дванадцяти «нахаб, що дозволили собі просити золоте сонце не зраджувати» [1, с. 5].

Князь стратив, почувши страшні прокльони: «Прокляли вони свою землю, що їх від смерті не врятувала, кожен на сто років. < ... > : не знатиме зрадлива земля щастя і волі. Потерпатиме від чужих забанок, розмінною монетою для інших стане, а все, чого люди прагнути будуть й у що віритимуть від щирого серця, на смерть і зло обернеться. Кожен на сто років... Разом вийшло – тисяча літ» [1, с. 5].

Проте люди не здогадувались, що, крім прокляття, прийшли й інші негаразди на землю. Була втрачена пам'ять. «< ... >. Збіднілі люди, забули споконвічну владу слова, скорившись забобонам, за їхнім законом життя своє будуючи, і звичаї правданні берегли з кожним поколінням дедалі менше і менше» [1, с. 6].

Саме тому, переосмислення образу Володимира Великого пов'язано не з хрещенням як таким, а винятково з його шаленою жагою до всевладдя, що мало одним з наслідків зменшення ролі та повноважень віча і перехід від «воєнної демократії» до феодалізму.

У збірці активно використовуються синтагматичні та парадигматичні відношення, що вербалізують концепт «час». Так, темпоральні лексеми представлені узуальними й оказіональними предикатами та атрибутами. Парадигматичні відношення найширше виявляються на словотвірному рівні: старий – старечий – старуций – старезна – престарій.

Асоціативне поле концепту «час» устанавлюємо шляхом співвідношення його номенів із назвами інших понять, через які увиразнюються концептуальні смисли. Концепт «час» у романі представлений як експліцитно, так й імпліцитно через порівняння, метафору, паралелізм.

Концепт «час» експлікується через певний простір, у якому водночас зіставляються окремі часові сегменти: минуле й теперішнє, молодість і старість.

Наталія Дев'ятко є не просто українською письменницею, але й представницею культурної самобутності народу. Актуальним на сьогодні є проблема повернення до життя культурних традицій, моральних принципів та фольклорних матеріалів, що були втрачені, проте зберігають національний код. Вони є зв'язком між поколіннями – фундаментом розвитку будь-якої нації.

Література:

1. Дев'ятко Н. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дев'ятко_Наталія_Володимирівна

2. Дев'ятко Н. Злато Сонця, синь Води : фольк-реалізм. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. 140 с.

3. Когут О. Архетипні сюжети й образи в сучасній українській драматургії (1997–2007 рр.) : монографія [Текст] / О. Когут. Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2010. 440 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-10>

ПРИЧИНКИ ДО ПИТАННЯ ПРО ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ УКРАЇНЦІВ У ДОКУМЕНТАХ

Ципердюк О. Д.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Відповідно до Держстандарту України 4163:2020 «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» [3], який набрав чинності 1 липня 2021 року, внесено зміни в діловодство, зокрема в деяких реквізитах документів замість ініціалів та прізвища потрібно вказувати власне ім'я та прізвище великими літерами (Тарас ПЕТРИНЕНКО).

Зміни стосуються таких реквізитів: «Адресат», «Резолюція», «Підпис», «Віза», «Гриф погодження (схвалення) документа», «Відмітка про засвідчення копії документа», «Відмітка про ознайомлення з документом», «Відмітка про виконання документа». Напр., ДСТУ 4163:2020 подає такі зразки оформлення реквізиту «Адресат»: